

प्रायश्चित्तं श्रावणादिमनसात्मिककर्तव्यं श्राद्धाद्यादिप्रतिदिनकर्तव्यत्वेन निबन्धकामात् ।
यत्तु मन्त्रं मन्त्रं यः पूर्वमेकमुक्तेन विष्णुनामो माद्याद्यन्निष्प्रितं मन्त्रं मन्त्रं यत्तु माव
मामविहितं नामाद्याद्यन्नेत्थेन उदणिसनमात्मिकाद्यत् । उथाठबहुताद्यथावत्त
रुहाहृत्तगवानशिवः । उथापनं प्रतिष्ठा यथावत्तु निनिप्रितः पूर्वोक्तकामात्मिक
कर्तव्यं प्रकृतं वत्तु माद्यो कर्तव्यमिति ॥ ० ॥ अथ जिह्वणकमुत्क्रिया ॥ हेमाद्रि
व । यो वैश्रावणः कुर्यात्कमिन्ननिवासव । उममन्त्रं मन्त्रं धावत्तुः मन्त्रः जिह्वणकमुत्क्रिया

विदमेर्मासः कश्चित्तावाद्यने विहितोऽतिः शान्तेः जिह्वणकमुत्क्रिया विधानात् ।
यत्तु उदणिसनमात्मिककर्तव्यं । कश्चित्तावाद्यने शान्तेः मन्त्रं मन्त्रं इति श्रुतः । यत्तु प्रति
शिववत्तुः । मामेमनिष्प्रितं यत्तु देवैः मन्त्रं मन्त्रं । किन्तु नोद्यापनं कार्यं
ठनाः । जेष्ठादिपुत्रसूत्रेण विहितं नाविक्रयतादिकर्तुं नाविकाशठान्नमात्मिक
माध्याह्निकं मन्त्रं श्रुतं गवत्तुः ॥ श्राद्धाद्याः पञ्चमेण कुर्यात्तु मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं मन्त्रं
मन्त्रः जिह्वणकमुत्क्रिया

५३

दन्त्येयुःशक्रमः । अत्रमण्डपमपिहृणकृत्वा घकादिवासेर्माः कथितार्थेदवायानेखिननेनविंशतिविधिः पश्चात् मण्डपमपि हृणकृत्वा उवमृत्तम मण्डपकवनादृहं यत्रयत्रप्रदा
यात । उवमृत्तयः कुर्यात्कर्तुंघिष्ठासुताहनि । अमावास्यां क्रयाद्यमाप्रुउपक्रेत्रवा
विधिनाकर्तुं ननु उवमृत्तयः पश्चात् मण्डपवर्षात्तरे अशुयुक्तयः पश्चात्पि पार्श्वेण उम
द्विष्ट विधि विधिनवावर्तमानप्रकृतयः । उनु पृथ्वीवठनोत्तरेपुष्पविकस्यसुताहृण
इ पार्श्वेणनिषेधानुपगता कर्तुममन्त्रितमिच्छतेपुष्पवशाद्निषेधेनठलेपुष्पविक
वाधिकपार्श्वेणविधिनेव । अशुवायेमृताः केठिः सिधोवापुष्पवशाद्ये । उवामपिठेयः म्मात्कोद्विष्टेनपार्श्वेणमिच्छतेपुष्पवठने अशुवायेतिविशेषणोपादानां मशुवाणां पार्श्वेणानु

पूनः । मण्डपकवनादृहं उम्यादिः पार्श्वेणोविधिविधिशब्देनादि सुदादिकं पार्श्वेण
प्रुउपक्रेमृत्तयावाः किन्तेकोद्विष्टे उवपार्श्वेणोविधिः पार्श्वेणैतिकर्तव्यताकेको
र्तुमृत्तम पार्श्वेणोविधिविधिननेनप्रुउपमवाः । वश्रमान अशुवायेमृताः केठिदिन
नाडाळ उम्याद्विष्टेपुष्पविकस्युत्तमिति । एवममावास्यादिमवनिमित्तं नमाद्विष्टेपु
नपार्श्वेणमिच्छतेपुष्पवठने अशुवायेतिविशेषणोपादानां मशुवाणां पार्श्वेणानु

शांतिश्रुतमेवेति नियममुक्तं प्रसङ्गः । अत्र प्रितागादिकल्पः शक्यशक्येन श्रुतथा मन्ववति न चूपाये युक्ताया यथेना ननु श्रुतननकनमप्राप्तान्मां पक्रविश्वः नः उवागिहिनदृमां कादया
किं प्रादेयाः षड्दद्याद्विव कल्पः निवृत्तेन उक्तवादि प्रिया हठि उमनिः । उनु नि
लि । कुर्यात्कृताञ्जनिर्वापि उरुवा कृत्वापिवा । अत्रुवनदू प्रयत्नमाधानां कथं वि
श्रेयो ह्वा षा उरेनेन निनेष्या घामवा कृन्त्या ह्वा उरु वि उग्रयाना मानुषदि कफना
उ उवादे प्रुः प्रथमकल्पमाघोरु कल्पानवर्तते । नमान्वा वा घिकं उमा ह्मा उकिं
नां जना गि ह्वा पातिनां । उरु ह्मा उये ह्वा जामा वा मां उ का मिकी उि कना गं उा षपक

गणिमकावन्दने सूर्योपमानमृणकामाकावायनः । उदमं मउपमिर्वा कणादा ह्वा द
कल्परेखा इ मव यत्रमा ह्वा ह्वा ह्वा श्रेयसापिमा गीषिनः । ह्वा ह्वा उव उव ह्वा
नां ह्वा ह्वा विधाना उ ह्वा पि उा उमोन ह्वा ह्वा कल्पनी य उं न उ शक्ये कये
उह्नं । रेनेन मउमशीन कल्प कवने ह्वा ननु ह्वा प्रु म ह्वा । यत्र या ह्वा ह्वा विपना
प्रकवणमदेवी पूवागीघेन विशेष विविमहिमा यथा दनेषां उ उ ह्वा जानि श्रेधा उ उ ह्वा शिवज

१. यथासंभवमपि सामान्यतया
 २. क्रियायां तत्र अथवा अथवा
 ३. प्रतिक्रियायां कथं तत्र
 ४. त्रिमासान्तकाले निमित्तकं

१. मां नैववर्जाच्छुद्धिम् । ननुमांसादिमुखात्तान् । अत्रयवृद्धाजमांसात्तु मन्मत्प्रबानवठनं ।
 २. शार्ङ्गं उत्रविधीयात् । नठेत्तन्नुश्माधवाद्यनिश्चितानिर्मुनमिति वाठमपि
 ३. नाण्यत्रनिर्मुनमितिनिश्चितं । एतेन शार्ङ्गाद्यप्रान्तुसामान्यतश्च पश्चात्तक
 ४. शूर्पुवानेपुकेबनञ्जहार । सामान्यतश्चपश्चात्तुशूर्पुकश्चपश्चात्तुशार्ङ्गयोश्च
 ५. त्रि । एतेनैव उत्र उत्रार्था यदहः मन्मत्तु इति काद्यनवठनात् घन्मन्मत्कथनं
 ६. निमित्तकं उत्रनिमित्तकं । अन्तथाश्वानेकोदविधीयतां उत्रकोष्ठिन्याद्यश्वाणि उत्रावकश्चकोष्ठिन्याद्यद्विवनिमित्तकं उत्रावकश्चकोष्ठिन्याद्यद्विवनिमित्तकं उत्रावकश्चकोष्ठिन्याद्यद्विवनिमित्तकं

१. कर्मागतेमविउविदिनानिदशपञ्चउ । पावनेनविधानेन
 २. मित्राङ्गुमितिवाचं । उत्रादेवनिश्चानादेवात्तु मन्मत्तु । नठनश्चाधवे
 ३. न्यच्छेद्यविधानं नठशूर्पुकश्चपश्चात्तुननिमित्तकं उत्रावकश्चकोष्ठिन्याद्यद्विवनिमित्तकं ।
 ४. बनेनिन्दाह्यश्वनात् । अन्तथा कदाच्यमतिधाय एकेवनिन्दाविधीयते
 ५. उत्रावकश्चकोष्ठिन्याद्यद्विवनिमित्तकं उत्रावकश्चकोष्ठिन्याद्यद्विवनिमित्तकं उत्रावकश्चकोष्ठिन्याद्यद्विवनिमित्तकं

३७

शार्ङ्गकश्चकोष्ठिन्याद्यद्विवनिमित्तकः ॥१॥

ब्रह्मकल्पसप्तशतौ शतकल्पमाशये । उथाठयाऽवन्तः ॥ जिह्मगुजयुर्निनात्मशक्तौ लोचनकावये । अनेनविधिवाग्धातकोष्ठिककर्षककर्मिनामिति ॥ विद्याकवधुः । अथेति
त्रिविधेशेषे अमावाम्यायाः । मृतिः बविसुक्रदिनेठेवद्वादश्यां प्राश्वामवे
निविशेषेठगंधायां प्रेउणकके । निविहेनिदिनेकुर्यात्तर्पणं तिनमिश्रितं ।
। मण्ड्यां जग्मादिवमेनकुर्यात्तिनतर्पणं । श्राद्धे अमावाम्याश्राद्धिने । नी
वे इतिमांम्याः । प्रदिप्रमवमांमृतिः । अथनेविधुवेठेवमंक्रांम्यां प्रहने
मृत्तिनतर्पणं । मृत्तुपूर्वाने । अथमांमृत्तुकरुवां तर्पणं मृत्तिनोदकेः ।
पथे निहने । मृतिः निविहदिनामाद्यथः कुर्यात्तिनतर्पणं । कश्चिउदुवेठेवद्वादश्यां ताठेनकं वजे । एतठेअथवातिविज्जने । यानि७० तर्पयेतीथेनिहनेमृत्तिनो

विशेषेठगंधायां प्रेउणकके । निविहेनिदिनेकुर्यात्तर्पणं तिनमिश्रितं ।
। मण्ड्यां जग्मादिवमेनकुर्यात्तिनतर्पणं । श्राद्धे अमावाम्याश्राद्धिने । नी
वे इतिमांम्याः । प्रदिप्रमवमांमृतिः । अथनेविधुवेठेवमंक्रांम्यां प्रहने
मृत्तिनतर्पणं । मृत्तुपूर्वाने । अथमांमृत्तुकरुवां तर्पणं मृत्तिनोदकेः ।
पथे निहने । मृतिः निविहदिनामाद्यथः कुर्यात्तिनतर्पणं । कश्चिउदुवेठेवद्वादश्यां ताठेनकं वजे । एतठेअथवातिविज्जने । यानि७० तर्पयेतीथेनिहनेमृत्तिनो

दकेः । वक्षान्मोठयिष्ठासुयं ब्रह्मपुत्रं वजे इति काथायनवठना । उक्तं मुन्दपुत्रानवठना ॥ १ ॥ समुम्बपुत्रीणे । अमावाम्याङ्ककनार्कं त्रिप्रोत्थान् । अथाश्रविधा
नेनदद्यांमोउशापिण्डकं । वाद्यपुत्रानयमुद्योगमिति उक्तेः नुसक्रेयः । ५३ः ३
३ । इति श्राद्धमिति मावकाशे विषयं निवकाशमप्युर्वं कवम्मापि उक्ता ।
योदश । उम्मिंशुद्योदशेश्राद्धं नकुर्थादिभूमं क्रये । समुम्बपुत्रीणमृत्तिव
मानुषावइमनिमुठे । यदुजाउकर्मनि यच्छ्राद्धं दशश्राद्धं उक्तेवठ । मनमामे
श्राद्धणवं ममाष्टौपिहृक्वामको इति धाय उमडिक्रमं ननेन मनमामवि धायकेन मनमामप्राप्तुपिण्डपिहृयडिके कम्बुनकठां नणावर्गश्राद्धणवं । अमंकाष्टौपि

द्विश्राद्धं उथामोममगुणधेयं महानयं । बाजाडिषेकं कामाङ्कनकुर्थाङ्कानुनडि
॥ ० ॥ अथामावाम्या ॥ कुशुमिः । समुम्बवा त्रिबेकोवेमामोयः म्याङ्क
त्राकवयोः ॥ एकवाशिम्भित्तेसुर्ये यदिदशद्विद्यं उवेत् । दशश्राद्धं उदादो
पिउंकार्यं वाममवठनं यथा । इति वामवठनं उं जिण्डपिण्डपिहृयडि
पिउंकार्यं वाममवठनं यथा । इति वामवठनं उं जिण्डपिण्डपिहृयडि

कर्तव्यमादि कप्रथमं द्विजेः । उद्योगमामिकं पूर्वं मणिप्रकवनां उथा इति ननु हा बा उवठने मा मिकां पूर्वमिति उक्तिधानेन मणिप्रकवनां णवं मामिकं श्रुतपुत्रीयणार्क
नं निवर्तुं उद्योगमात्रे । प्रथमादिकां पूर्वं मामिकमिति ममय प्रकाशकाथा
पठेः । मणिप्रकवनादूर्ध्वं ध्वं किञ्चिं शास्त्रिकमुये । इच्छं वाण्ठथवा पूर्व उन्नकुर्यां
उद्योगमि पूर्वमिति उकादकं नमनमामणदप्रयोगां उद्योगिः कार्तिकादुभावां
हा उन्मसुरः । एतानां वेष्टि उक्तकुरु मिवठने उमिं सुद्योगशेशां नकुर्यादि
पादोत्थाया निडिहेमादिनाडि उद्योग्यं । ममयप्रकाशकताणि अभावामाष्टुमसु मध्ये मनमामणा उ उन्नमामिकमिति उक्तिधाय पूर्वार्कं कुरु मिवठनं माधकठेनाडि

नेपि उद्योग्ये वाथः । अनथा पूर्वमामिकवणवमामिकम्यापिकवने पूर्वमदवेद्यथा
मनिमुठे इति वठना उवेन प्रतिषेधात् । अथ कामवठनं जानूनं उद्योग्यमादि प्रायकं
उद्योग्यमिति उक्तं उद्योग्यमामिकावयेदि उद्योग्यविषयं सुखमनमामेठायाद्यादि
नृमं कथे इति उक्तिधायावठनेन विबोधा नकुर्यान्नोण्डि उद्योग्ये उद्योग्यमामि

१७

हि० यदपि ह्यं । उद्वेगने श्रमावाम्नामृतमोडि विशेषात् न उदिधाना । न च श्रममूद्यते दद्यादनुकामिघमं घृ० । ममूः सवे विरूणि प्रुडिमाम श्रमामिकं रडिकुशुमि
वठनाप्रुवा उडिउ प्रुडमामिकवृद्धि निषेधात् वठनमिडिवाचं उं णं वठे प्रमाना
पूरुखानि उहां बाडा दि वठनाथममः । यदु उमिं मुघोदशं श्रां रेडि पडिउं श्रमा
डि । न ठामावाम्नायां पाकन निषेधे रडि वाचं पूरुघुघुतेनेन उम्यानिघउमं श्रां षा उघो
वाथा उं उा मू उवाहनेनापि उदपि ठिं । श्रमावाम्नामृतमोडि विशेषात् तावेन उ
वां योदशानुपणं उदिधानं न समं कं । यतो उ वं मू उणिं कडि कादिमामिकानं व मनमामायामामिकम उघोदशानुपणं । अथ उ उ वं मवाणं कघाणं

जावा । किं प्रनमा मये उमामिकवृद्धिः निरुमामिकं कुनामुडि वठनघो वथं ।
वाम्नायां मूडात् मनमामे मामिकं न कुर्यात् अथ उ उ मनमामे प्रुडमामिकवृद्धि वि
दशानुपणं । पुर्वं यघनं उथे डि श्रमावाम्ना निमिडु क म प्रुडि प्रुमवा ठ रडि
इथ किं म प्रमानं तावा । श्रमावाम्ना पाकन म प्रुघुघुतेनेना निघउ मं श्रा
अथ उ उ वं मवाणं कघाणं

ननुवागन्तायाः क्रयोदशमिडिठे प्रकृति । अनेनविधिनाश्राहुर्योगं मरु मव मरु ॥
मामश्राहविधानादुदणं क्रया अमावामाजित्नायाः क्रयोदशमिडिठे इन्द्रमं क्र
ननुत्वे ननुत्वाणिमाग्निमात्रकर्तृकाग्रघनमात्रं चर्गाः पर्वणं दं दं घागणव ० जि०
कृतात्तावाः । अथैवाः उः श्राहुर्युडिधेधकनानावठनविद्याधाळ । अत्र० व
विषयकृद्विबनिमनमासपार्कणातावावहप्रवत्तेः कृते ॥ ० ॥ अथधिमा
। कृतिद्वयोदशमिमादाद्यं मुत्वाः वः मवः । प्रवादिक्वायात्प्रक्रियामाहादशमामिकाये नू मर्गः । अत्रप्रउणं प्रमाउमादपवः । कृतिः मनमासपण्डिठि

विशुद्ध्यायथामिमासामेदिनेदिने इतिदवनवठनेन मरु मरु प्रुडि
येइतिधानादितिनिमित्तप्रशुश्राहमेवावगमाउ ननुउश्राहमिडिठि पर्वणं य
जिह्वयुपवः नणाः क्विनश्राहपवः उमादकृणुनिमित्तकठितपर्वनिमित्त
मूनकृतेर्नानादेशाद्यमप्रुहृद्विबणमावामाप्रुतमवविषयानाडिः । श्राह
मप्रवादिक्वावः ॥ ननुश्रावः । प्रवदं श्राहशमामिकायात्प्रक्रियावृत्तेः
। अत्रप्रउणं प्रमाउमादपवः । कृतिः मनमासपण्डिठि

१२

यद्योदशमात्मिकायाः । अथ मासुः सशिकं श्राद्धं यमनमात्मैतन्मिन्नृणिकार्यं । नष्टिकादशमात्मिकायाः सन्मामण्डितं । उदाहरादशमात्मिकायाः सन्मामण्डितं ।
 नृणामण्डितं । अथ यत्र द्विषये विष्णुधर्मोऽत्रैव यद्योदशमात्मिकानुक्तानि । य
 ममं क्रिया इति । मन्वृत्तनाजि मन्मन्वृत्तनाजि यद्यदिमादधिमासकः । उ
 दिकं प्रथमं द्विजेः । अथैवमात्मिकं पूर्वं माण्डितं कर्तव्यं । अथ माण्डितं
 द्विजाः । उतस्य गार्तव्यादिके कर्तव्ये मृतानां जिणुकर्मसु । मण्डितं कर्तव्ये
 ननु मवनादिनिमित्तं मण्डितं कर्तव्यं ॥ ० ॥ अथ मण्डितं कर्तव्यं विचारः ॥

२ (विष्णुधर्मकर्मविशेषे)
 ४२

या मन्मन्वृत्तनाजि यद्यदिमादधिमासकः । उदाहरादशमात्मिकायाः सन्मामण्डितं ।
 दाहयोदशमात्मिकायाः सन्मामण्डितं । ननु श्रावितः । अथ माण्डितं कर्तव्यं
 बोधनमात्मैतन्मिन्नृणिकार्यं । अथ माण्डितं कर्तव्यं । अथ माण्डितं कर्तव्यं ।
 वनाधिमासं विद्वेषीः । इति यं मण्डितं कर्तव्यं मण्डितं उतमन्मामण्डितं
 अथ कर्तव्यं यद्यदिमादधिमासकः । अथ माण्डितं कर्तव्यं । अथ माण्डितं कर्तव्यं ।

(इति मण्डितं कर्तव्यं विचारः)